

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА

Кафедра лісового господарства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Гарант освітньої програми

_____ (Адаменко С.А.)

«__» _____ 202__р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНА СПРАВА

Освітній ступінь:-----бакалавр-----

Галузь знань:-----20 «Аграрні науки та продовольство»-----

Спеціальність:-----«Лісове господарство»-----

Освітня програма:-----«Лісове господарство»-----

Факультет:-----лісового і садово-паркового господарства»---

Умань – 2020 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Природно-заповідна справа» для здобувачів вищої освіти спеціальності 205, освітньої програми «Лісове господарство», 2020 року – 18 с.

Розробники: Мамчур Валентина Василівна кандидат с.-г. наук, викладач кафедри лісового господарства

Робоча програма затверджена на засіданні
кафедри лісового господарства

Протокол від «28»серпня 2020 року № 1

Завідувач кафедри лісового господарства _____ (Шлапак В. П.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

«28»серпня 2020 року

Схвалено науково-методичною комісією факультету лісового і садово-паркового господарства

Протокол від «28»серпня 2020 року № 1

«28»серпня 2020 року Голова _____ (Шемякін М. В.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів: – ECTS – 2	Галузь знань: 0901 – сільське господарство і лісництво	Нормативна	
	Напрямок підготовки 6.090103 «Лісове і садово-паркове господарство»		
Модулів – 1		Рік підготовки:	
		4-й	4-й
Змістових модулів – 8		Семестр	
Індивідуальне науково-дослідне завдання		1-й	1-й
Загальна кількість годин – 72		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 3	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	16 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		14 год.	4 год.
		Лабораторні	
		Самостійна робота	
		42 год.	
		Навчальна практика	
		– год.	
		Індивідуальні завдання (РГР):	
4	4		
Вид контролю: залік			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни: – дати студентам основи знань із природно-заповідної справи, включаючи її наукові, правові, організаційні, управлінські та інші основи.

Завданням навчальної дисципліни є забезпечення отримання студентами теоретичних знань та практичних навичок, в результаті опанування яких студенти повинні

- роль заповідних територій та об'єктів в житті біосфери та суспільства, цінності заповідної природи;
- категорії природно-заповідного фонду України; класифікацію територій та об'єктів природно-заповідного фонду України;
- стан заповідної справи в Україні; режим охорони та збереження природно-заповідних територій та об'єктів, їх функції; природоохоронне значення червоної книги та списків;
- призначення та складові екологічної мережі; роль та значення червоних книг та списків; поняття Зеленої книги України;
- кількісні та якісні показники природно-заповідного фонду України та Черкаської області.
- обґрунтувати створення того чи іншого заповідного об'єкту на означеній території;
- визначити ступінь заповідання та робити висновок про його доцільність;
- характеризувати будь-який заповідний об'єкт згідно класифікації природно-заповідного фонду за статусом заповідання;
- давати загальну характеристику заповідного об'єкту за означеним планом; аналізувати просторове розміщення заповідних об'єктів на визначеній території.

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у певній галузі професійної або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів лісівничої науки і характеризується комплексністю та відповідністю природних зональних умов.

Загальні компетентності. Знання і розуміння предметної області та розуміння професії.

Фахові компетентності. Здатність застосовувати знання, уміння лісівничої науки й практичний досвід ведення лісового господарства. Екологічні мислення і свідомість, ставлення до природи як унікальної цінності, що забезпечує умови проживання людства, особиста відповідальність за стан довкілля на місцевому регіональному, національному і глобальному рівнях.

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль I

Змістовий модуль 1. Наукові засади природно-заповідної справи. Категорії природоохоронних територій.

Тема 1. Сутність природно-заповідної справи. Характеристика етапів розвитку заповідної справи в Україні. Роль вчених в історії розвитку заповідної справи в Україні

Тема 2. Основні поняття про категорії природоохоронних територій. Функціональна класифікація заповідних об'єктів.

Змістовий модуль 2. Закон про природно - заповідний фонд України.

Тема 3. Нормативно-правовий акт вищої юридичної сили, що визначає правові основи організації, охорони, ефективного використання природно-заповідного фонду України

Змістовий модуль 3. Категорії природно-заповідних територій України.

Тема 4. Формування природо-охоронних територій в Україні. Біосферні заповідники України.

Тема 5. Природні заповідники України.

Тема 6. Національні природні парки України.

Змістовий модуль 4. Заповідний фонд світу і його оцінка.

Тема 7. Аналіз і оцінка заповідного фонду Європи, Америки, Африки, Азії, Австралії.

Змістовий модуль 5. Червона та Зелена книги України.

Тема 8. Історія створення, мета і значення Червоної книги. Міжнародна Червона книга. Мета і значення Зеленої книги.

Змістовий модуль 6. Управління і економічне забезпечення організації й функціонування природно-заповідного фонду України.

Тема 9. Основні положення державного кадастру об'єктів природно-заповідного фонду (наукові засади, призначення кадастру, зміст і порядок ведення).

Змістовий модуль 7.**Тема 10.** Охорона і раціональне використання рослинного світу.

Охорона тваринного світу.

Змістовий модуль 8.**Тема 11.** Міжнародна охорона природи.**4. Структура навчальної дисципліни**

Назва змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
л		п	інд	с.р.	л		п	інд	с.р.	
1	72	16	14	4	42	72	4	4	4	60
Модуль 1										
Змістовий модуль 1. Наукові засади заповідної справи. Категорії природоохоронних територій										
Тема 1. Сутність природно-заповідної справи. Характеристика етапів розвитку заповідної справи в Україні. Роль вчених в історії розвитку заповідної справи в Україні	5	1			4	8 <i>Продовження таблиці</i>				
Тема 2. Основні поняття про категорії природоохоронних територій. Функціональна класифікація заповідних об'єктів.	7	1	2		4					
Разом за змістовним модулем 1	12	2	2		8	8	2	2		4
Змістовий модуль 2. Закон про природно - заповідний фонд України										

Тема 3. Нормативно-правовий акт вищої юридичної сили, що визначає правові основи організації, охорони, ефективного використання природно-заповідного фонду України.	8	2	2		4	8	2	2		4
Разом за змістовним модулем 2	8	2	2		4	8	2	2		4
Змістовий модуль 3. Категорії природно-заповідних територій України										
Тема 4. Формування природо-охоронних територій в Україні. Біосферні заповідники України.	9	2	2		5	6	1	1		4
Тема 5. Природні заповідники України.	8	1	2		5					
Тема 6. Національні природні парки України.	8	1	2		5	6	1	1		2
Разом за змістовним модулем 3	25	6	6		15	12	2	2		6
Змістовий модуль 4. Заповідний фонд світу і його оцінка										
Тема 7. Аналіз і оцінка заповідного фонду Європи, Америки, Африки, Азії, Австралії.	8	1	2		5					
Разом за змістовним модулем 4	8	1	2		5	4				4
Змістовий модуль 5. Червона та Зелена книги України										
Тема 8. Історія створення, мета і значення Червоної книги. Міжнародна Червона книга. Мета і значення Зеленої книги.	10	2	2		6					

Разом за змістовним модулем 5	10	2	2		6	4				4
Змістовий модуль 6. Управління і економічне забезпечення організації й функціонування природно-заповідного фонду України										
Тема 9. Основні положення державного кадастру об'єктів природно-заповідного фонду (наукові засади, призначення кадастру, зміст і порядок ведення).	6	2			4					
Разом за змістовним модулем 6	6	2	2		4					
Змістовий модуль 7. Охорона природи										
Тема 10. Охорона і раціональне вико- ристання рослинного світу. Охорона тваринного світу.	6	2	2		2					
Змістовий модуль 8. Міжнародна охорона природи										
Тема 11. Міжнародна охорона природи.	6	2	2		2					
Усього годин	72	16	14		42		6	6		22

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	ЗМ1. Заповідна справа: мета, завдання, об'єкт, предмети і методи досліджень.	1
2.	ЗМ2. Категорії територій і об'єктів природно-заповідного фонду України.	1

3.	ЗМ3. Нормативно-правові засади охорони і використання територій і об'єктів природно-заповідного фонду України.	2
4.	ЗМ3. Екологічне і соціальне значення природно-заповідного фонду України.	2
5.	ЗМ4. Природно-заповідні об'єкти України	2
6.	ЗМ5. Історія розвитку біосферного заповідника «Асканія-Нова» (побудова «хронологічних дерев»)	1
7.	ЗМ5. Функціональні та охоронні зони регіонального ландшафтного парку «Знесіння»	1
8.	ЗМ6. Критерії формування екомережі. Формування екомережі України/	1
10.	ЗМ7. Методика ведення кадастру заповідних територій.	1
11.	ЗМ8. Міжнародні природоохоронні конвенції та угоди щодо збереження біотичного та ландшафтного різноманіття	2
	Разом	14

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	<p>ЗМ1. Тема 1. Сутність природно-заповідної справи.</p> <p>1. Детальна характеристика етапів розвитку природно-заповідної справи в Україні.</p> <p>2. Міжгалузеві зв'язки природно-заповідної справи.</p> <p>3. Найважливіші постаті природно-заповідної справи.</p> <p>ЗМ1. Тема 2. Основні поняття про категорії природоохоронних територій.</p> <p>1. Наукові об'єкти ПЗФ України, які занесені до Державного реєстру наукових об'єктів, що</p>	6

	становлять національне надбання.	
2.	<p>ЗМ2. Тема 3. Нормативно-правовий акт вищої юридичної сили, що визначає правові основи організації, охорони, ефективного використання природно-заповідного фонду України.</p> <p>1. Кодекс поведінки в заповідній природі.</p> <p>ЗМ2. Тема 4. Відтворення цінних і унікальних природних комплексів і об'єктів. Характеристика розділів.</p> <p>1. Характеристика категорій і вдосконалення категоріальної структури ПЗФ України</p>	7
3.	<p>ЗМ3. Тема 5. Формування природо-охоронних територій в Україні.</p> <p>1. Громадські ініціативи створення територій та об'єктів ПЗФ України.</p> <p>ЗМ3. Тема 6,7,8. Біосферні заповідники України. Природні заповідники України.</p> <p>1. Характеристика функціональних зон територій та об'єктів ПЗФ.</p>	7
4.	<p>ЗМ4. Тема 9. Аналіз і оцінка заповідного фонду Європи, Америки, Африки, Азії, Австралії.</p> <p>1. Мережа заповідних територій світової природної спадщини в Україні.</p> <p>2. Музеї природи й екологічні стежки в Європі.</p> <p>ЗМ4. Тема 10. Характеристика найголовніших природоохоронних територій і об'єктів світу.</p> <p>1. Екологічні фонди.</p>	7
5.	<p>ЗМ5. Тема 11. Історія створення, мета і значення Червоної книги. Міжнародна Червона книга.</p> <p>1. Характеристика Червоної книги України.</p> <p>ЗМ5. Тема 12. Історія створення, мета і значення Зеленої книги України.</p> <p>1. Характеристика Зеленої книги України.</p>	8
6.	<p>ЗМ6. Тема 13. Основні положення державного кадастру об'єктів природно-заповідного фонду.</p> <p>1. Забезпечення ведення кадастру ПЗФ України.</p> <p>2. Шляхи вдосконалення економічного механізму</p>	7

	<p>функціонування заповідної справи. ЗМ6. Тема 14. . Особливості охорони територій та контроль за дотриманням режиму заповідних територій.</p> <p>1.Характеристика основних міжнародних і вітчизняних правових документів у галузі природно-заповідної справи.</p> <p>2. Служби державної охорони природно-заповідного фонду України.</p>	
Разом		42

7. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання спрямовані на поглиблення теоретичних знань заповідної справи на прикладі вивчення функціонування конкретних заповідних об'єктів, вивчення біорізноманіття окремих заповідних територій, вивчення структури природно-заповідного фонду України, особливостей дотримання заповідного режиму, а також ознайомлення із природно-заповідним фондом світу.

На практичне заняття студент готує відповідний реферат для поглибленого знайомства з тією чи іншою проблемою, вивчення природно-заповідного фонду держави і світу.

Перелік тем рефератів:

1. Програма перспективного розвитку заповідної справи в Україні та їх реалізація.
2. Природний заповідник України і його роль у збереженні унікальних та типових екосистем, біорізноманіття та генофонду видів.
3. «Літопис природи» для заповідників України.
4. Національний природний парк N України та його роль у збереженні, відтворенні і ефективному використанні природних комплексів та об'єктів.
5. Закони України про ПЗФ держави та охорону середовища.
6. Характеристика ПЗФ світу.
7. Практичні аспекти охорони та збереження біорізноманіття в Україні.
8. Організація та проведення екологічного моніторингу на території ПЗФ.
9. «Червона книга України».

10. «Зелена книга України», охорона рідкісних і щезаючі фітоценозів України.
11. Порядок створення й оголошення територій та об'єктів ПЗФ України і правові засади їх функціонування.
12. Охорона територій та об'єктів ПЗФ, контроль за додержанням їх режиму.
13. Поліфункціональна роль природно-заповідних об'єктів і удосконалення управління ними.
14. Картографічне проектування екомереж на національному, регіональному та локальному рівнях.

8. Методи навчання

Методи навчання передбачають лекції з використанням презентацій, практичні заняття з використанням певного об'єкту. Метод бесіди припускає спілкування викладача з студентами. Бесіда організовується з допомогою ретельно продуманої системи питань, що поступово підводять студентів до засвоєння системи фактів, нового поняття або закономірності. Практичні методи навчання охоплюють надто широкий діапазон різноманітних виглядів діяльності студентів. Під час використання практичних методів навчання застосовуються прийоми: постановка завдання, планування його використання, оперативного стимулювання, регулювання і контролю, аналізу підсумків практичної роботи, виявлення причин недоліків, корегування навчання для повного досягнення мети.

9. Методи контролю

Методи контролю: поточне тестування, самостійні роботи (у вигляді реферату, презентації, описової роботи). Підсумковою формою контролю є залік.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Шкала оцінювання навчальної діяльності студентів

Поточне тестування та самостійна робота								Сума
ЗМ1	ЗМ2	ЗМ3	ЗМ4	ЗМ5	ЗМ6	ЗМ7	ЗМ8	100
T1,T2	T3	T4,T5,T6	T7	T8	T9	T10	T11	
10	10	30	10	10	10	10	10	

T1,T2...T11 – теми змістовних модулів

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, РГР, практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Методичне забезпечення

1. Підручники та навчальні посібники.
2. Базові конспекти лекцій.

12. Рекомендована література

Базова

1. Конституція України // Просвіта. – К., 1996.
2. Закон України “Про природно-заповідний фонд України” від 16.06.1992р.
3. Червона книга України. Тваринний світ. К., Українська енциклопедія. 1994. — 464с.
4. Червона книга України. Рослинний світ. К., Українська енциклопедія. 1996 — 608с.
5. Заповідники і національні природні парки України. К., Вища школа. 1999. — 232с.
6. Гріщенко Ю.М. Основи заповідної справи. / Ю.М. Гріщенко. — Рівне: РДТУ, 2000. - 239 с.
7. Заповідники і національні природні парки України / Ред. В. Шевчук та ін. - К.: Вища школа, 1999.-232 с.
8. Ковальчук А.В. Заповідна справа. / А.В. Ковальчук. — Ужгород, 2003. - 245 с.
9. Природно-заповідний фонд України загальнодержавного значення / Ред. В.Б. Леоненко та ін. - К., 1999. - 240 с.
10. Ігнатенко М.Г. та ін. Основи економіки природокористування: Навчальний посібник. / М.Г. Ігнатенко, В.О. Малєєв, Ю.В. Пилипенко / Херсон: Олді-плюс, 23007. – 312 с.
11. Якимчук А.Ю. Економіка та організація природно-заповідного фонду: Монографія. / А.Ю. Якимчук / Рівне: Ред.- вид.центр НУВГП. – 2007. — 208 с.
12. Попович С.Ю. Природно-заповідна справа: Навч. посібник. / С.Ю. Попович. — К.: 2007. — 480 с.

Допоміжна

1. Природно-заповідний фонд України загальнодержавного значення. Довідник. К., 1999. — 240с.
2. Постанова Верховної Ради України від 5 березня 1998 р. № 188/98-ВР “Про основні напрямки державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки. // Відомості Верховної Ради України – 1998. — № 38–39.

3. Закон України “Про охорону навколишнього природного середовища” від 25 червня 1991 року (із змінами та доповненнями)// Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 41.

4. Земельний кодекс України від 13 березня 1992 р. // ВВР України. — 1992. — № 25. — С.354.

5. Закон України “Про тваринний світ” від 3 березня 1993 року.// Відомості Верховної Ради України – 1993 — № 18.

6. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. – К., 1999.

7. Кримінальний кодекс України. – К., 2001

15. Інформаційні ресурси

1. <http://cites.org/> - Конвенція про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES, Вашингтон, 1979 р.)

2. <http://ramsar.org/> - Конвенція про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення головним чином як середовище існування водоплавних птахів (Рамсар, 1971)

3. <http://unesco.org.ua/> - Національна комісія України у справах ЮНЕСКО

4. <http://unesco.org/mab> - сторінка Програми ЮНЕСКО “Людина і біосфера”, в рамках якої створена Світова мережа біосферних резерватів

5. <http://whc.unesco.org/heritage.htm> - сторінка Конвенції про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини (Париж, 1972 р.)

6. <http://www.coe.int/> - сторінка Ради Європи.

7. <http://www.ecnc.nl/doc/lynx/> - сторінка Всеєвропейської екомережі на сайті Всеєвропейської стратегії збереження біологічного і ландшафтного різноманіття

8. <http://www.grid.unep.ch/bsein/redbook/index.htm> - Червона книга Чорного моря (Конвенція про захист Чорного моря від забруднення, Бухарест, 1992)

9. <http://www.menr.gov.ua/> - Міністерство екології та природних ресурсів України.

10. <http://www.nature.coe.int/> - сторінка Центру Naturora при Раді Європи.

11. <http://www.rada.gov.ua/laws/> - сторінка законодавства України.